

از عاشورا تا امروز؛ فرماندهی در بحران، میراث ولایت

<?xml encoding="UTF-8?">

مدیریت بحران یکی از مهم‌ترین جلوه‌های رهبری در شرایط سخت و تهدیدزاست. عاشورا تنها یک واقعه غم‌انگیز نیست؛ بلکه می‌توان آن را الگویی تمام‌عیار از مدیریت مبتنی بر ایمان، امید و حکمت در دل بحران دانست. امام حسین علیه‌السلام در روز عاشورا، در اوج تنهایی و محاصره دشمن، لشکر اندکش را به گونه‌ای رهبری کرد که نه تنها دچار فروپاشی نشد، بلکه تا آخرین لحظه، مقاوم، با صلابت و هدفمند ماند. این الگو در عصر حاضر، به شکلی مشابه در مدیریت رهبر معظم انقلاب اسلامی در بحران‌های منطقه، از جمله جنگ ۱۲ روزه تحمیلی رژیم صهیونیستی به ایران قابل مشاهده است.

مدیریت بحران در روز عاشورا

در چند روزی که اهل بیت علیهم‌السلام در کربلا بودند اتفاقات بسیاری رخ داد تا روز عاشورا که به نهایت خود رسید. در این چند روز سخت و بحرانی امام حسین علیه‌السلام خیلی خوب اصحاب و خانواده‌اش را مدیریت نمودند.

الف) تصمیم‌سازی آگاهانه در شرایط اضطراری

امام حسین علیه‌السلام در چندین بار پیش از آغاز جنگ، اهل بیت و یارانش را از عمق تهدید و خطر آگاه کردند و حتی اجازه دادند که هر کس می‌خواهد از کربلا خارج شود و جان خود را نجات دهد، و با تشریح ماهیت مبارزه و هدف قیام، آنان را در مسیر آگاهانه قرار داد:

ألا وإن الدعي بن الدعي قد ركز بين اثنتين: بين السلة والذلة، و هيهات منّا الذلة (۱)

امام با ایجاد روشن‌بینی نسبت به ماهیت دشمن، یاران را در تصمیمی اخلاقی و الهی شریک کرد.

ب) امیدآفرینی و آرامش در دل بحران

با وجود شهادت یاران و بنی‌هاشم، امام تا آخرین لحظه سخن از پیروزی می‌گفت؛ اما نه نصرت ظاهری بلکه پیروزی در تحقق حقیقت. حتی در لحظات پایانی، در گفت‌وگو با حضرت زینب علیها‌السلام فرمود:

يَا أُحْتَاهُ تَعَزَّى بِعَزَاءِ اللَّهِ (۲)؛ خواهرم! در عزای الهی صبر پیشه کن.

این یعنی آرامش و تسلای رهبر در دل مصیبت، برای حفظ انسجام روحی یاران و خانواده.

ج) کنترل احساسات و عقلانیت راهبردی

در واقعه عاشورا، با آن که فضای احساسی به اوج رسیده بود، امام از هرگونه تصمیم احساسی که باعث شکستن انسجام یا انفعال یارانش شود، پرهیز نمودند. مثلاً وقتی که حضرت علی اکبر علیه السلام شهید شد؛ امام با چشمانی اشک آلود اما محکم فرمود:

عَلَى الدُّنْيَا بَعْدَكَ الْعَفَاءُ (۳)؛ بعد از تو خاک بر سر دنیا.

این جمله به این معناست که بعد از تو دیگر مهم نیست چه اتفاقی می افتد. این جمله نه در جهت فروپاشی سپاهش بود، بلکه در جهت ایجاد پیوستگی روحی و تداوم هدف است.

د) انسجام جبهه حق تا آخرین لحظه

امام حسین علیه السلام در عصر عاشورا، باقی مانده نیروها را منسجم نگه داشت. حتی در طراحی دفاع از خیمه ها، نظم تاکتیکی رعایت شد. مانند قرار دادن حضرت عباس علیه السلام برای دفاع از شریعه، تقسیم بندی نیروها در مواجهه با حملات. این انسجام باعث شد تا حتی دشمنان به ستایش سپاه کوچک امام بپردازند:

ما رأیت مکسوراً قط قد قُتل ولده وأهل بینه وأصحابه أربط جأشاً منه (۴)؛ به خدا قسم من سراغ ندارم مرد دلشکسته ای، مرد تحت فشار قرار گرفته ای را که فرزندان و اهل بیتش، مقابل چشمش تکه تکه شوند، و اصحابش را ببیند در حالی که سرهاشان از بدن هایشان جدا شده است، و این مقدار قوت قلب داشته باشد.

تطبیق با مدیریت رهبر معظم انقلاب در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه

تطبیق مدیریت بحران عاشورایی با رهبری حضرت آیت الله خامنه ای در جنگ ۱۲ روزه (۲۳ خرداد-۴ تیر ۱۴۰۴)

۱- واکنش تاکتیکی و عملیاتی کشور

معرفی فرماندهان جدید بجای فرماندهان شهید و تسلط بر اوضاع جامعه و ایجاد امید در بین مردم پاسخ فوری موشکی به دشمن و ایجاد انگیزه و نور امید در بین مردم و غافلگیر نمودن دشمن بیانیه سریع مقام معظم رهبری به خطاب مردم ایران و دشمن در روز اول و تبیین شرایط و صریح می فرماید: دشمن باید منتظر مجازاتی سخت باشد. دست قدرتمند نیروی مسلح ایران رها نخواهد کرد.

رهبر معظم با این بیانیه، هم آرامش عمومی را حفظ کردند و هم پیام اقتدار را منتقل نمودند.

۲- هدایت حفظ انسجام و آرامش داخلی

با نگاهی به سخنان رهبر معظم درباره «اعتماد به دستگاه‌های نظامی»، «خویش‌تنداری صحنه‌مند» و اجتناب از واکنش‌های هیجانی، ایشان از تبدیل بحران به جنگ تمام‌عیار جلوگیری نمودند.

۳- قرارداددن پاسخ‌ها در چارچوب قانون و شرع
ستاد کل نیروهای مسلح در اطلاعیه‌ای تأکید کرد: هیچ محدودیتی در پاسخ به اسرائیل وجود ندارد؛ این هماهنگی مبتنی بر فرمان رهبری بود.

۴- گفتمان‌سازی استراتژیک
ایشان شیوه رهبری ولایی را با تأکید بر مقاومت، محوریت دفاع هوشمند و اخلاق اسلامی در برابر ظلم تبیین کردند.

۵- کنترل احساسات عمومی و هدایت به عقلانیت انقلابی
در بحبوحه هیجان بین‌المللی، رهبر انقلاب مانع شد تا حرکت‌های غیرحساب‌شده جایگزین تصمیمات دقیق شود. از سویی، به آگاهی‌بخشی درونی نیز پرداختند تا امت اسلامی دچار شتاب‌زدگی نشود.

۶- امیدآفرینی
با وجود حملات رژیم صهیونیستی، پیام‌های رهبر انقلاب، با تأکید بر پیروزی، موجب تزریق امید شد. این دقیقاً همان نقشی است که امام حسین علیه‌السلام با «إِنِّي لَا أَرَى الْمَوْتَ إِلَّا سَعَادَةً» در کربلا ایفا نمود.

نتیجه‌گیری

در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی، رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، دقیقاً مسیر و الگوی امام حسین علیه‌السلام را در مدیریت بحران بازتولید کرد: تصمیم‌سازی مبتنی بر آگاهی، امیدآفرینی، کنترل احساسات و انسجام تاکتیکی. تفاوت در امکانات و ابزار زمان است، اما هدف و راهبرد ثابت باقی است؛ همان ولایت‌مداری حکیمانه و مقاومت راهبردی در برابر ظلم.

این تطبیق تاریخی نشان می‌دهد که مدیریت مبتنی بر ولایت، همواره الگویی از مقاومت حکیمانه و هدفمند را پی می‌گیرد. اگرچه ابزارها و تاکتیک‌ها ممکن است تفاوت داشته باشند، اما راهبرد اصلی و اهداف ثابت باقی می‌مانند زیرا: ما کان لله ینمو (۵)؛ هر کاری برای خدا انجام شود، رشد خواهد کرد. و فرقی نمی‌کند در کجا و در بین چه قومی باشد